

Uloga društava za osiguranje u mirovinskoj reformi u Republici Hrvatskoj

1. Uvodnik

Održivost mirovinskih sustava, sigurnost štednje za mirovinu i primjerenost mirovinskih primanja ključni su ciljevi i izazovi svih razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Oblikovanje i rješenje ovih izazova u središtu je pozornosti svih društvenih struktura, a uspješno jednoznačno rješenje još uvijek nije postignuto. Zbog svoje važnosti, ova pitanja su često predmet prijepora, razmimoilaženja u stavovima, pa čak i štrajkova i javnog iskazivanja nezadovoljstva.

Složenost ove problematike proizlazi iz nekoliko čimbenika. Stanovništvo glavnine europskih zemalja stari, što se očituje u produljenju životnog vijeka i promjeni starosne strukture stanovništva. Ovakve promjene negativno utječu na javne mirovinske sustave, koji su zbog, s jedne strane produljenja životnog vijeka i rasta broja umirovljenika, a s druge strane smanjenog broja radno aktivnog stanovništva, neodrživi već danas. Time se nameće potreba promjene mirovinskih sustava uz veće oslanjanje na individualnu kapitaliziranu štednju za mirovinu posredstvom bilo obveznih ili zaposleničkih mirovinskih fondova te ostalih oblika individualne štednje za mirovinu. Stanovništvo je sve svjesnije nužnosti štednje za starost i vlastite skrbi za primjereni životni standard u mirovini. Međutim, ipak još nije dovoljno financijski educirano i svjesno važnosti, rizika te mogućnosti koje ovakav oblik štednje nosi.

Financijska i ekonomska kriza dodatno su naglasile ove trendove i neodrživost javnog mirovinskog sustava, ali i naglasile važnost sigurnosti i rentabilnosti štednje za mirovinu, te ponovno, financijske edukacije koja će istaknuti i moguće rizike kod ulaganja i štednje.

Svjesni svih ovih nedostataka, važnosti i izazova, široki krug zainteresiranih i uključenih strana uključuje se u raspravu o oblikovanju cjelokupnog mirovinskog sustava. Ova rasprava u Europskoj uniji naglašena je izdavanjem *„Zelene knjige – prema primjerenom, održivom i sigurnom europskom mirovinskom sustavu“* u srpnju 2010. kao sveobuhvatnog dokumenta koji bi trebao potaknuti raspravu i nove prijedloge oko rješavanja ovog iznimno bitnog problema.

Udruženja društava za osiguranje i sama društva za osiguranje uključuju se svojim prijedlozima u raspravu budući su i sama dio ukupnog mirovinskog sustava. Društva za osiguranje važni su pružatelji štednje za mirovinu kroz različite oblike životnog osiguranja, te upravljanje i vođenje mirovinskih fondova ili planova. Društva za osiguranje pružaju kroz rentno osiguranje važan oblik isplate kapitaliziranih mirovina te su i jedan od ključnih pružatelja usluge zdravstvenog osiguranja i skrbi za starije osobe. Stoga su prijedlozi osiguratelja ovoj raspravi opravdani i potrebni, budući su oni kroz navedene proizvode jedan od važnijih, a vjerojatno i prvi i najstariji pružatelj ovakvih oblika financijskih usluga i proizvoda. Društva za osiguranje su u svim zeml-

jama Europske unije prepoznata kao partnerske institucije u ovom procesu.

Hrvatski ured za osiguranje, kao udruženje društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj i njihov predstavnik u međunarodnim udruženjima, ovim se nastojanjima priključuje pozicijama i nastojanjima Europskog udruženja osiguratelja i reosiguratelja (Insurance Europe) u izjednačavanju pravila poslovanja pružatelja mirovinskih usluga i naglašavanju doprinosa društava za osiguranje ukupnom mirovinskom sustavu i njegovom cjelokupnom okruženju.

U ovom dokumentu prikazano je ukupno okruženje mirovinskog sustava, štednje za mirovinu te pozicija društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj. Predlaže se strateški pristup oblikovanju dobrovoljne štednje za mirovinu i isplate kapitaliziranih mirovina pristupom na pet inicijativa koje čine: (1) financijska pismenost, (2) definiranje karakteristika dobrovoljne štednje za mirovinu i isplata kapitaliziranih mirovina, (3) prilagodba zakonskog i regulatornog okvira, (4) formiranje jedinstvene ciljane poticajne politike i (5) učinkovit nadzor, sigurnost i održivost.

Cilj ovih inicijativa je ostvarenje održivog i efikasnog sustava dobrovoljne štednje za mirovinu i isplate kapitaliziranih mirovina te ujednačavanje pravila poslovanja svih pružatelja ovih usluga.

2. Pregled mirovinskog sustava i problemi kojima je izložen

Sustav mirovinskog osiguranja iznimno je heterogen i gotovo ne postoji jednak sustav u nijednoj zemlji u svijetu. Oblici mirovinskog osiguranja i uključene institucije definirane su mnogobrojnim unutarnjim čimbenicima nacionalnih gospodarstava od zakonodavstva, radnog prava, uključenosti države i poduzeća, gospodarske razvijenosti i razvijenosti financijskog sustava te ostalih specifičnosti pojedinog gospodarskog sustava.

VAŽNIJE RAZLIKE IZMEĐU MIROVINSKIH SUSTAVA U ZEMLJAMA EU I RH

- Drugi stup mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj je obvezna kapitalizirana mirovinska štednja, dok je u Europskoj uniji to dobrovoljna štednja za mirovinu u okviru zaposlenja ili zanimanja.
- Karakteristike II. stupa mirovinskog sustava u EU i III. stupa u RH su vrlo slične pogotovo u dijelu zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova koji su vezani uz pojedino poduzeće ili zanimanje. U ovom dijelu se očekuje daljnja prilagodba pristupanjem RH EU.
- Mirovinski sustav EU znatno šire definira III. stup i u njega uključuje i ostale oblike dobrovoljne štednje i ulaganja za mirovinu.
- Uloga društava za osiguranje i različitih oblika životnog osiguranja prepoznata je i u okviru II. i III. stupa mirovinskog osiguranja u zemljama EU.

Sustavi mirovinskog osiguranja u svijetu su pod utjecajem kretanja i izazova koji nameću važnost značajnijeg prelaska na sustave kapitalizacije štednje i vlastite štednje za starost.

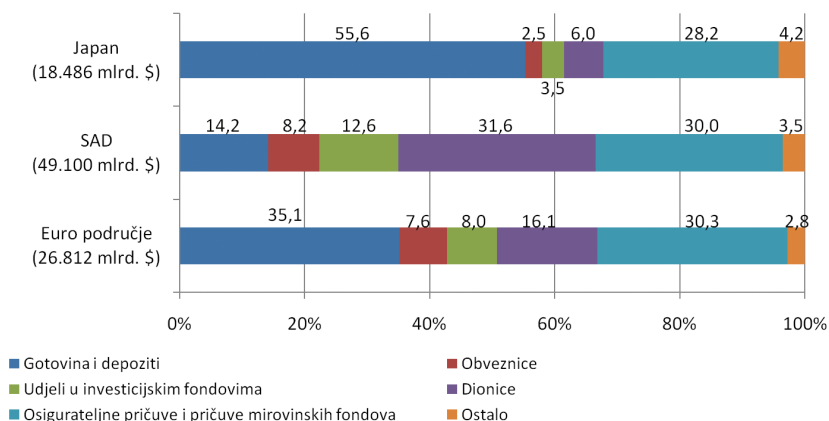
ZNAČENJE I VAŽNOST RAZLIČITIH OBLIKA KAPITALIZIRANE ŠTEDNJE ZA MIROVINU I ISPLATE UŠTEĐENIH SREDSTAVA NAGLAŠAVAJU:

- Demografske promjene – starenje stanovništva (uloga zdravstvenog osiguranja, skrbi za stare, štednje za mirovinu te isplate kapitaliziranih mirovina)
- Ograničenost proračunskih sredstava i uloga države u poticanju štednje za mirovinu (porezni poticaji, zakonska rješenja, edukacija, važnost ukupnih učinaka na financijski sustav i gospodarstvo)
- Nužnost pojedinca da se (dijelom) samostalno brine i štedi za mirovinu
- Izloženost financijskim rizicima štednje za mirovinu i isplate kapitaliziranih mirovina.

3. Važnost individualne štednje i njena struktura

Štednja za mirovinu u mirovinskim fondovima i društvima za osiguranje ključan je dio financijske imovine sektora stanovništva. Ulaganja u mirovinske fondove i društva za osiguranje imala su udjel u ukupnoj financijskoj imovini sektora stanovništva na kraju II. tromjesečja 2011. u SAD-u 30%, u Japanu 28,2% i Euro području 30,3%, prema podacima prikazanim u grafikonu 1. Prosječan stanovnik razvijenih zemalja je nešto manje od jedne trećine svoje financijske imovine uložio u društva za osiguranje i mirovinske fondove kao oblik dobrovoljne štednje za mirovinu. Ukoliko se ovom udjelu pridoda i dio ulaganja u bankovne depozite, investicijske fondove i vrijednosne papire koji su uloženi u svrhu štednje za mirovinu, može se zaključiti kako je štednja za mirovinu najvažniji oblik financijske imovine sektora stanovništva u navedenim razvijenim zemljama.

Grafikon 1: Financijska imovina sektora stanovništva u SAD-u, Japanu i Euro području, II. tromjesečje 2011.

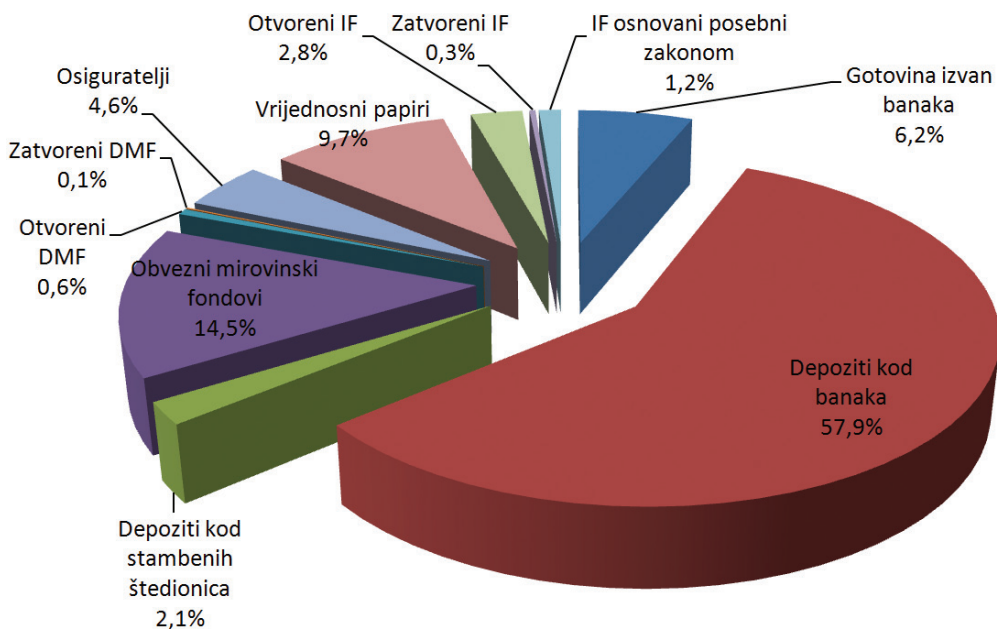

Napomena: Za Euro područje podaci na kraju I. tromjesečja 2011.

Izvor: Bank of Japan, Research and Statistic Department, Flow of Funds, kraj II. tromjesečja 2011., str. 2.

Financijska imovina sektora stanovništva u Republici Hrvatskoj prikazana je u grafikonu 2 i značajno se razlikuje od razvijenih svjetskih tržišta. Čak 64,1% imovine sektora stanovništva na kraju III. tromjesečja 2011. bilo je uloženo u gotovinu i depozite, u zakonom propisane obvezne mirovinske fondove 14,5%, a 4,6% u životno osiguranje i tek 0,7% u dobrovoljne mirovinske fondove. Što bi značilo da je **od 100 kuna štednje prosječnog stanovnika RH manje od 5,3 kune uloženo u dobrovoljnu štednju za mirovinu**. Struktura financijske imovine sektora stanovništva ukazuje na potrebu poticanja i razvoja **dugoročne dobrovoljne štednje za mirovinu**. Ključnu ulogu u ovom dijelu štednje, kao i svugdje u svijetu, u budućnosti bi trebala imati društva za osiguranje i različiti oblici životnog osiguranja.

Grafikon 2: Financijska imovina sektora stanovništva u Republici Hrvatskoj, III. tromjesečje 2011

Izvor: HNB, pribavljeni podaci

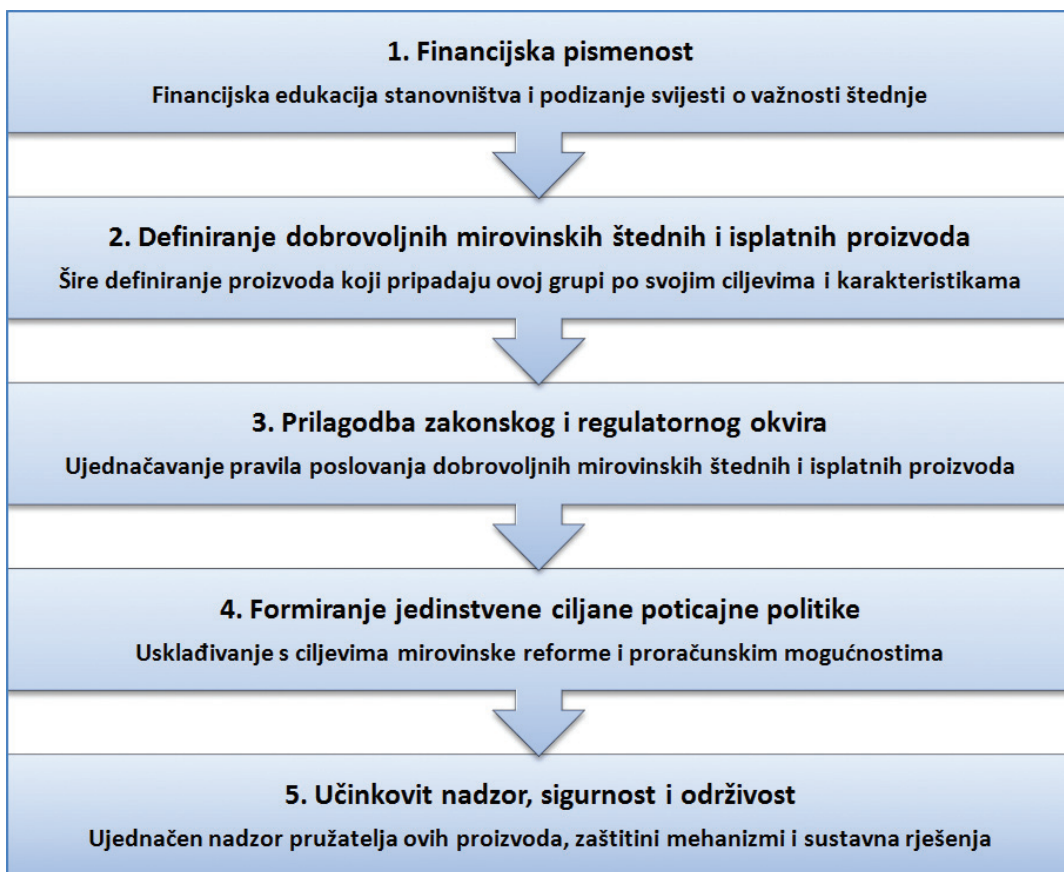
Prema istraživanju Ekonomskog instituta Zagreb, stanovništvo kako instrumente mirovinske štednje percipira, a i štedi u različitim oblicima financijskih i realnih ulaganja. Stanovništvo nema profiliran stav prema dugoročnoj štednji, a najlošije na ljestvici je prepoznato ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove. Anketirani ispitanici najviše su do tada štedjeli u gotovini, bankovnim depozitima i životnim osiguranjima.

4. Važnost i oblici poticanja štednje za mirovinu

Dobrovoljna štednja za mirovinu zbog svoje važnosti za postizanje primjerenog životnog standarda u starijoj životnoj dobi poticana je od strane države s ciljem njene veće zastupljenosti, sigurnosti i održivosti. Zato u pravilu sve razvijene zemlje, a i zemlje u razvoju na različite načine potiču mirovinsku štednju u različitim oblicima štednje i ulaganja.

U shemi 1 prikazan je prijedlog strateškog okvira poticanja dobrovoljnih mirovinskih štednih i isplatnih proizvoda. Ovakav pristup slijede razvijene zemlje, a njegove odrednice su uključene i u Zelenu knjigu Europske komisije.

Shema 1: Prijedlog strateškog okvira poticanja mirovinskih proizvoda

1 Financijska pismenost

Financijska edukacija stanovništva shvaća se kao nužan preduvjet održivog mirovinskog sustava, razvoja tržišta kapitala i financijskih institucija te time ostvarivanja preduvjeta ukupnog

ekonomskog rasta. Projekti financijske edukacije u svijetu pokreću se od strane nadnacionalnih tijela i udruženja, vlada, ministarstava, nadzornih institucija i strukovnih udruženja.

U listopadu 2011. na 154. sjednici Vlade Republike Hrvatske usvojen je zaključak kojim Vlada RH zadužuje Ministarstvo financija da u suradnji s nadležnim ministarstvima te zainteresiranim predstavnicima znanstvenih i obrazovnih institucija, nadzornih tijela, potrošača i financijske industrije u roku godine dana pripremi prijedlog nacionalnog strateškog okvira financijske pismenosti potrošača i podnese ga Vladi Republike Hrvatske.

2 Definiranje dobrovoljnih mirovinskih štednih i isplatnih proizvoda

Kako bi se formirao poticajni okvir dobrovoljne štednje za mirovinu potrebno je definirati i odrediti koji financijski proizvodi po svojim karakteristikama ispunjavaju kriterij dobrovoljne dugoročne mirovinske štednje i koji su to kriteriji, kako bi štediše mogli kreirati svoj „skrojeni“ proizvod ili mirovinski plan štednje.

Neki od ključnih kriterija sigurno bi bili:

- namjenska i ciljana komponenta financijskog proizvoda,
- mogućnost korištenje nakon određenih godina ili minimalno trajanje štednje,
- definiran i dijelom uvjetovan oblik isplate,
- izloženost riziku prilagođena namjeni i dobi štediše te
- mogućnost individualnog sklapanja, kao i formiranja grupnih proizvoda vezanih uz poduzeće, grupu poduzeća, sindikat ili zanimanje.

Definiranje ovih karakteristika ili kriterija koje financijski proizvod mora ispuniti kako bi se karakterizirao kao dobrovoljna štednja za mirovinu služi kako bi ovi proizvodi ostvarili poticajni tretman, usmjerili se na ispunjavanje svojih početnih ciljeva, te kako bi ih se razlikovalo od ostalih štednih i ulagačkih financijskih proizvoda. Važnost definiranja mirovinske štednje (eng. pension label) naglašava i Zelena knjiga Europske komisije.

3 Prilagodba zakonskog i regulatornog okvira

Definiranjem dobrovoljne štednje za mirovinu potrebno je ujednačiti pravila poslovanja i poticanja ovih, po vrstama različitih mirovinskih štednih proizvoda iste namjene i karakteristika. Ujednačavanje i usklađivanje pravila poslovanja potrebno je ostvariti kako bi se osigurala ravnopravna tržišna utakmica i veća razina zaštite potrošača. Nužno je dobrovoljnu štednju za mirovinu šire definirati u okviru nadležnih zakona kako bi se prepoznali svi financijski proizvodi koji ostvaruju karakteristike dugoročne štednje za mirovinu i isplata kapitaliziranih mirovina. Kao primjer, u Republici Hrvatskoj Zakon o mirovinskom osiguranju bi trebao definirati i ostale institucije kao nositelje dobrovoljne štednje za mirovinu i nositelje isplate kapitaliziranih

mirovina, po uzoru na europsku praksu.

4 Formiranje jedinstvene ciljane poticajne politike

Ne postoji jedinstveno rješenje ili napatuk formiranja politike poticanja štednje za mirovinu na razini Europske unije. Države i Vlade zemalja zasebno pristupaju ovom problemu ovisno o karakteristikama svog mirovinskog sustava, proračunskim mogućnostima, značaju pojedinog oblika štednje za mirovinu, demografskim karakteristikama stanovništva te značaju štednje za mirovinu za razvoj financijskog i gospodarskog okruženja. Jedinstvena je činjenica, da se štednji za mirovinu pridaje posebno porezno i poticajno značenje u gospodarskom i financijskom sustavu s ciljem ispunjavanja navedenih važnih društvenih funkcija.

Tablica 1: Porezni tretman mirovinskih proizvoda II. stupa

Zemlja	Faza štednje – porezni odbitak	Ograničenja	Faza isplate – oporezivanje
Austrija	Grupna polica - doprinosi poslodavaca - doprinosi zaposlenika ŽO s štednom komponentom	do max. 10% plaće do 300 EUR godišnje po osobi	Da Ne, uz uvjete
Njemačka	Od poslodavca sponzorirano ŽO	do 4.392 EUR u 2009. do 4.440 EUR u 2010. Isplata ne prije 59. godine u obliku mirovine	Da
Italija	Mirovinsko ŽO - doprinosi poslodavca ili zaposlenika	do 5.165 Eur godišnje min. 5 godina isplata u obliku rente min. 50% kapitalizirane svote u vrijeme umirovljenja	Da, uz uvjete i oslobodjenja

Izvor: Insurance Europe, *Income tax treatment of 2nd pillar pension products (as at March 2010)*

U tablicama 1 i 2 prikazane su odredbe poticajne politike II. i III. stupa mirovinskog osiguranja, prema kategorizaciji Europske unije i OECD-a, koje se odnose na proizvode životnog osiguranja. Važno je istaknuti da su pored mirovinskih fondova i ostalih mirovinskih proizvoda, u poticajne mjere razvijenih zemalja uključeni i različiti proizvodi životnog osiguranja koji ispunjavaju karakteristike štednje za mirovinu.

Tablica 2: Porezni tretman mirovinskih proizvoda III. stupa

Zemlja	Faza štednje – porezni odbitak	Ograničenja	Faza isplate – oporezivanje
Austrija	Rentno osiguranje	Svota	Da, za jednokratnu isplatu i trajanje ispod 10 god.
Njemačka	Ne, za mješovito i rentno ŽO Da, za osnovne mirovinske sheme/fondove	Samo rentna isplata s minimalno 60 god.	Da
Italija	Ne, za mješovito i investicijsko ŽO Da, za smrtnost i invaliditet Da, za osobne mirovinske sheme/fondove	19% premije do 1.291 EUR min. 5 godina do 5.165 EUR, rentna isplata u vrijeme umirovljenja, min. 50%	Ne Da, uz uvjete i oslobođenja

Izvor: Insurance Europe, *Income tax treatment of 3rd pillar pension products (as at March 2010)*

5 Učinkovit nadzor, sigurnost i održivost

Poslovanje društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Europskoj uniji od 1. siječnja 2013. regulira novi zakonodavni i regulatorni okvir Solvency II. U okviru Solvency II svi rizici kojima je društvo za osiguranje i društvo za reosiguranje izloženo bit će prepoznati i vrednovani, poticat će društvo na cjelovito upravljanje rizicima, unaprijediti odnos s nadzornim tijelom te povećati otvorenost poslovanja svim sudionicima. Temeljni ciljevi Solvency II su zaštita osiguranika, postavljanje granice solventnosti koja će predstavljati ukupnu izloženost svim rizicima, anticipiranje tržišnih promjena, utemeljenost na principima, a ne na strogim pravilima te održavanje financijske stabilnosti i izbjegavanje procikličnosti regulatornih odredbi¹. Principe i organizaciju Solvency II preuzimat će i ostale financijske institucije čije su regulatorne odredbe u postupku intenzivnog preispitivanja, što je najprimjetnije kod mirovinskih fondova. Trenutno je u izradi nova direktiva o poslovanju zaposleničkih mirovinskih fondova u Europskoj uniji (IORPs II direktiva) koja koristi isti oblik i pristup regulaciji kao i Solvency II.

Kako bi se osigurala ravnopravna tržišna utakmica i jednaka razina zaštite potrošača u Republici Hrvatskoj, nužno je ujednačiti okvir nadzora, pravila oglašavanja i prodajnu praksu definiranih proizvoda dobrovoljne štednje za mirovinu i isplate kapitaliziranih mirovina.

Kao dodatan primjer ovakvog ujednačavanja je i europska inicijativa ujednačavanja prodajne

¹Official Journal of the European Union, Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), Volume 52, 17. prosinca 2009.

i poslovne prakse za slične i konkurentne strukturirane investicijske proizvode (eng. Packaged Retail Investment Products – PRIPs). PRIPs čine investicijsko životno osiguranje, ulaganje u investicijske fondove, strukturirane vrijednosnice i strukturirani oročeni depoziti, financijski proizvodi koje karakterizira složena struktura i izloženost rizicima financijskog tržišta.

5. Preporuke i prijedlog nužnih usklađivanja poreznog i regulatornog tretmana

5.1. Zakonski i regulatorni okvir štednih i isplatnih mirovinskih proizvoda u RH

Različiti oblici životnog osiguranja (klasično, mješovito, individualno, investicijsko) štednja su i ulaganje koji osim komponente osiguranja predstavljaju oblike i štednje za mirovinu. Ovi oblici životnog osiguranja po svojim karakteristikama su slični ili istovjetni štednji u dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Time je potrebno i proizvode životnog osiguranja kao i ostalu dobrovoljnu štednju za mirovinu uvrstiti u treći stup mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj.

U dijelu isplatnih mirovinskih proizvoda rentno osiguranje i investicijsko rentno osiguranje predstavljaju mirovinske proizvode kojima se štedi i isplaćuje uštedena vrijednost. Uz mirovinska osiguravajuća društva (MOD) navedeni oblici osiguranja mogu predstavljati jedan od načina isplate mirovina iz kapitalizirane štednje za mirovinu uštedene u obveznim ili dobrovoljnim mirovinskim fondovima, životnom osiguranju ili nekom drugom obliku štednje za mirovinu.

Kako su prikazani oblici životnog osiguranja po svojim karakteristikama i obliku slični ili istovjetni dobrovoljnim mirovinskim fondovima (DMF) ili mirovinskim osiguravajućim društvima (MOD) kao jednim prepoznatim mirovinskim štednim i isplatnim proizvodima u Republici Hrvatskoj, potrebno je:

1. prepoznati te zakonski vrednovati jednako sve proizvode dobrovoljne štednje za mirovinu i isplate kapitaliziranih mirovina,
2. ujednačiti pravila poslovanja te regulacije i nadzora ovih mirovinskih proizvoda i
3. ujednačiti njihovu poticajnu politiku.

U tablicama 3 i 4 prikazane su važnije zakonske i regulatorne odredbe poslovanja društava za životno osiguranje, društava za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima i mirovinskih osiguravajućih društava.

Dobrovoljna kapitalizirana štednja za mirovinu

Zakon o mirovinskom osiguranju (NN br. 102/98, 127/00, 59/01, 109/01, 147/02 i 177/04) i Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN br. 49/99, 63/00, 103/03, 177/04,

71/07 i 124/10) kao jedine pružatelje dobrovoljne kapitaliziranje štednje za mirovinu, suprotno iskustvima većine razvijenih zemalja, ali i preferencijama štediša u Republici Hrvatskoj, predodredio je **isključivo dobrovoljne mirovinske fondove**.

Dobrovoljni mirovinski fond je mirovinski fond kojeg osniva i kojim upravlja dobrovoljno mirovinsko društvo, a koji može biti otvoreni mirovinski fond i zatvoreni mirovinski fond. *Dobrovoljno mirovinsko društvo* je dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću koje upravlja dobrovoljnim mirovinskim fondom. Predmet poslovanja mirovinskog društva jest isključivo osnivanje mirovinskog fonda i upravljanje tim fondom, te aktivnosti koje su izravno povezane s obavljanjem poslova upravljanja mirovinskim fondom.

Dobrovoljno mirovinsko društvo *iz druge države članice* koje ima odobrenje za rad nadležnog tijela matične države članice može upravljati zatvorenim dobrovoljnim mirovinskim fondom (ZDMF) osnovanim za potrebe pokrovitelja iz Republike Hrvatske.

Osim *dobrovoljnog mirovinskog društva* iz druge države članice, upravljanje zatvorenim mirovinskim fondom može obavljati i investicijski upravitelj osnovan u drugoj državi članici koji ima dozvolu za obavljanje te aktivnosti, u skladu s propisima države članice koji uređuju osnivanje i poslovanje društava za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima s javnom ponudom, investicijskih društava, kreditnih institucija i društava za životno osiguranje (članak 6.)².

Zakonski okvir poslovanja društava za osiguranje i dobrovoljnih mirovinskih fondova je graničan i omogućuje upravljanje ZDMF i društvu za životna osiguranje te ostalim financijskim institucijama koje za to imaju dopuštenje. Također, u sklopu ostalih vrsta životnog osiguranja uključeni su i poslovi upravljanja sredstvima zajedničkih mirovinskih fondova, koji uključuju očuvanje kapitala ili plaćanje minimalnih kamata, što je potrebno dodatno preispitati. Ovaj zakonski aspekt je potrebno dodatno uskladiti s EU i utvrditi preklapanja te uključenost društava za osiguranje u upravljanje DMF-ovima.

U tablici 3 prikazane su važnije zakonske i regulatorne odredbe poslovanja društava za životno osiguranje i društava za upravljanje DMF. Složenost i zahtjevnost zakonskih i regulatornih odredbi znatno se razlikuju, kao i značaj ovih institucija u financijskom i gospodarskom sektoru, premda u jednom dijelu pružaju slične i konkurentne financijske proizvode. Usprkos većoj složenosti regulatornih odredbi i većem značaju društava za osiguranje, ona nisu prepoznata ni poticana kao jedan od oblika dobrovoljne štednje za mirovinu.

² Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN br. 49/99, 63/00, 103/03, 177/04, 71/07 i 124/10)

Tablica 3: Važnije zakonske i regulatorne odredbe poslovanja pružatelja mirovinske štednje te značaj ovih institucija, podaci na 30. rujna 2011.

Odredba	Društva za životno osiguranje	Društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima
Osnivački kapital	22,5 milijuna HRK	15 milijuna HRK
Odredbe o solventnosti i adekvatnosti kapitala	Da	Ne
Pokriće rizika	Da	Ne
Vrste proizvoda	<ol style="list-style-type: none"> 1. životno osiguranje, 2. rentno osiguranje, 3. dopunska osiguranja životnog osiguranja, 4. investicijsko životno ili rentno osiguranje 5. ostala životna osiguranja: <ol style="list-style-type: none"> a. tontine, b. osiguranje s kapitalizacijom, c. osiguranje u slučaju vjenčanja, d. osiguranje u slučaju rođenja, e. <i>poslovi upravljanja sredstvima zajedničkih mirovinskih fondova, koji uključuju očuvanje kapitala ili plaćanje minimalnih kamata</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi 2. zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi
Imovina pod upravljanjem u mil. HRK	15.571	1.894
Jamstveni kapital/Kapital i rezerve u mil. HRK	1.303	69
Broj društava	16	4

Izvor: Zakon o osiguranju (NN 151/05, 87/08 i 82/09), Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN 49/99, 63/00, 103/03, 177/04, 71/07 i 124/10) i HANFA, Revidirani pojedinačni podaci subjekata nadzora na dan 30. rujna 2011.

Isplatni mirovinski proizvodi

Isplata uštedenih sredstava kapitalizirane štednje za mirovinu limitirana je i predodređena za isključivo mirovinska osiguravajuća društva (MOD).

Tablica 4: Važnije zakonske i regulatorne odredbe poslovanja pružatelja isplata mirovinskih proizvoda te značaj ovih institucija, podaci na 31.12.2010.

Odredba	Društva za životno osiguranje	Mirovinska osiguravajuća društva
Osnivački kapital	22,5 milijuna HRK	5 milijuna HRK
Odredbe o solventnosti i adekvatnosti kapitala	Da	Da
Pokriće rizika	Da	Da
Vrste proizvoda i poslovi	<ol style="list-style-type: none"> 1. životno osiguranje, 2. rentno osiguranje, 3. dopunska osiguranja životnog osiguranja, 4. investicijsko životno ili rentno osiguranje 5. ostala životna osiguranja: <ol style="list-style-type: none"> a. tontine, b. osiguranje s kapitalizacijom, c. osiguranje u slučaju vjenčanja, d. osiguranje u slučaju rođenja, e. <i>poslovi upravljanja sredstvima zajedničkih mirovinskih fondova, koji uključuju očuvanje kapitala ili plaćanje minimalnih kamata</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. priprema i nudi na tržištu mirovine u sklopu obveznoga i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje, 2. isplaćuje mirovine i druga mirovinska davanja, 3. obavlja druge poslove na temelju ugovora s mirovinskim društvima u skladu sa zakonom i propisima HANFA-e <p>Proizvodi dobrovoljnog mirovinskog osiguranja:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) doživotne starosne mirovine, b) privremene starosne mirovine, c) promjenjive mirovine, d) djelomične jednokratne isplate e) druga mirovinska davanja prema svom programu.
Imovina pod upravljanjem u mil. HRK	15.571	1.894
Jamstveni kapital/Kapital i rezerve u mil. HRK	1.303	69
Broj društava	16	4

Izvor: Zakon o osiguranju (NN 151/05, 87/08 i 82/09), Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima i isplati mirovina na temelju individualne kapitalizirane štednje (NN 106/99, 63/00, 107/07) i HANFA, Revidirani pojedinačni podaci subjekata nadzora za 31.12.2010. i Godišnje izvješće 2010.

Mirovinsko osiguravajuće društvo je dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću koje na tržištu mirovina nudi mirovinske programe i isplaćuje mirovine članovima obveznih, odnosno dobrovoljnih mirovinskih fondova. Visina mirovine ovisi o visini kapitaliziranih uplata doprinosa člana fonda i trajanju njezine isplate i određuje se, na temelju načela uzajamnosti i načela određenih doprinosa, ugovorom o mirovini koji zaključuje član fonda s mirovinskim osiguravajućim društvom³.

MOD-ovi su strože regulirani od društava za upravljanje DMF. Složenija regulacija MOD-ova približava ih po nekim odredbama društvima za osiguranje, kao što su formiranje tehničkih pričuva, granica solventnosti, ograničenja ulaganja, aktuarski izračuni i sl., što je dodatni argument nužnosti ujednačavanja pravila poslovanja MOD-ova i društava za životno osiguranje u dijelu rentnog osiguranja. Ipak, MOD-ovi su osnovani isključivo u svrhu isplate mirovina i ulaganja u fazi isplate mirovina te time nose viši rizik i više troškove poslovanja nego što je slučaj sa životnim osiguranjem. Proizvodi životnog osiguranja su raznovrsniji, a time je i raspršena izloženost riziku i podjela troškova u ukupnom portfelju životnog osiguranja. Stoga društva za osiguranje mogu efikasnije pružiti uslugu isplate i ulaganja kapitaliziranih mirovina. Potrebno je proizvode rentnog osiguranja prilagoditi zakonski definiranim proizvodima isplate kapitaliziranih obveznih i dobrovoljnih mirovina te osigurati primjerenu adekvatnost kapitala za ove poslove ili ih voditi na zasebnom računu.

Ovakvim pristupom potrebno je i različitim proizvodima rentnog osiguranja i društvima za osiguranje omogućiti isplatu mirovina u sklopu obveznoga i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje.

5.2. Porezni tretman DMF

Osim što je zakonski tretman poslovanja pružatelja štednje za mirovinu i isplate mirovina različit, njihov porezni i poticajni tretman je znatno različit, što je dodatan uzrok i dokaz neravnopravne tržišne utakmice različitih pružatelja ovih iznimno bitnih financijskih proizvoda. Štednja u dobrovoljnim mirovinskim fondovima je jedini financijski proizvod na hrvatskom tržištu koji donosi tri prednosti: (1) porezne olakšice, (2) državna poticajna sredstva te (3) prinos fonda.

Uplate poslodavca u III. stup ne smatraju se plaćom do iznosa od 500 kuna mjesečno, odnosno 6.000 kuna godišnje, a poslodavcu će iste biti porezno priznati izdatak, odnosno rashod. Isti je porezni tretman ovih uplata i za poreznog obveznika koji obavlja samostalnu djelatnost (umjetnici, obrtnici i sl.), ako uplaćuje dobrovoljnu štednju za mirovinu za svoje radnike ili sebe osobno u dobrovoljne mirovinske fondove. Državnim poticajnim sredstvima (DPS) država stimulira ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove s dodatnih 15% na uplaćena sredstva u jednoj kalendarskoj godini i samo po jednom dobrovoljnom mirovinskom fondu, a do ukupno uplaćenog iznosa od 5.000 kn godišnje. To znači da je moguće uvećati iznos na računu za 750 kn DPS-a godišnje.

³Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima i isplati mirovina na temelju individualne kapitalizirane štednje (NN 106/99, 63/00, 107/07)

Inicijativa / područje	Nositelj i sudionici
<p>1. Financijska pismenost</p> <ul style="list-style-type: none"> • Definirati i uobličiti projekt Financijske pismenosti stanovništva • Provoditi edukaciju o financijskim potrebama, nužnosti mirovinske štednje i rizicima koje ona nosi • Upoznati stanovništvo s financijskim proizvodima i mogućnostima štednje • Edukaciju provoditi na više razina i kroz različite kanale 	<p>Nadležna Ministarstva HANFA HUO Ostale udruge</p>
<p>2. Iniciranje promjena dobrovoljnih mirovinskih štednih i isplatih proizvoda</p> <p>Definirati što su to proizvodi dobrovoljne štednje za mirovinu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proizvod s određenim trajanjem ili proizvod s mogućnošću povlačenja sredstava nakon 50 godine ili odlaskom u mirovinu • Definirati način isplate proizvoda, iznos koji se isplaćuje u obliku rente i jednokratno • Odrediti strategiju ulaganja i moguću rizičnost proizvoda 	<p>Nadležna Ministarstva HANFA HUO Ostale zainteresirane strane</p>
<p>3. Prilagodba zakonskog i regulatornog okvira</p> <p>Ujednačiti pravila poslovanja, zakonski i regulatorni tretman institucija koje pružaju dobrovoljnu štednju za mirovinu u dijelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proširivanja dobrovoljne štednje za mirovinu na ostale institucije koje ju pružaju, društva za osiguranje i ostale financijske institucije • Proširivanje isplate kapitaliziranih mirovina na društva za osiguranje i različite oblike rentnog osiguranja 	<p>Nadležna Ministarstva HANFA Ostale zainteresirane strane</p>
<p>4. Formiranje jedinstvene ciljane poticajne politike</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oblikovanje i usklađivanje poticajne politike s ciljevima mirovinske reforme i proračunskim mogućnostima • Postaviti jedinstveno poticaju poreznu politiku svih proizvoda koji ispunjavaju karakteristike dobrovoljne mirovinske štednje • Preispitati opravdanost i učinke državnih poticajnih sredstava 	<p>Nadležna Ministarstva HANFA Ostale zainteresirane strane</p>
<p>5. Učinkovit nadzor, sigurnost i održivost</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ujednačiti i standardizirati praksu nadzora proizvoda dobrovoljne štednje za mirovinu • Jedinstveno promatrati ove proizvode bez obzira na instituciju koja ih pruža • Ujednačiti pravila oglašavanja i proces nadzora, izvještavanje i sl. 	<p>Nadležna Ministarstva HANFA</p>

6. Ključni zaključci i preporuke

Prijedlog Hrvatskog ureda za osiguranje, kao udruženja i predstavnika osiguratelja i reosiguratelja u Republici Hrvatskoj, čini pet inicijativa oblikovanja i prilagodbe mirovinskog sustava u dijelu dobrovoljne štednje za mirovinu. Ove inicijative detaljno su razrađene u tablici 5 kroz oblikovanje inicijative, nositelja i sudionika u provedbi te rok provedbe. Važno je naglasiti da je ovaj pristup usklađen s europskim zakonskim i regulatornim okvirom te u skladu s novim inicijativama oblikovanja mirovinskog sustava u zemljama Europske unije. Pristup je prilagođen trenutnom značaju i budućoj važnosti dobrovoljne štednje za mirovinu za održivi mirovinski sustav Republike Hrvatske.

Društva za osiguranje i životno osiguranje su u svim zemljama Europske unije i zemljama u razvoju jedan od ključnih pružatelja i nositelja dobrovoljne štednje za mirovinu. Utemeljenu argumentaciju koja bi isključivala društva za osiguranje i životno osiguranje iz proizvoda dobrovoljne štednje za mirovinu i okvira njenog poticanja, europska praksa ne poznaje. Ove institucije i samo osiguranje ostvaruje i brojne druge funkcije koje imaju izražen društveni doprinos.

Prijedloge i inicijative prikazane u tablici 5 potrebno je implementirati na više razina. One zahtijevaju prilagodbu tržišta osiguranja i udruženja osiguratelja i reosiguratelja, zakonskog i regulatornog okvira, te prilagodbu i samih potrošača koji bi trebali znatnije prepoznati ovakav oblik štednje i ulaganja za mirovinu. Ovaj proces prilagodbe je kontinuiran i stalan uz nužnost dorada i usavršavanja.

Učinci ovog pristupa trebali bi rezultirati pozitivnim pomacima za ukupnu višu razinu dobrovoljne štednje za mirovinu u Republici Hrvatskoj, pozitivne očekivane učinke na životni standard u starijoj životnoj dobi, veću konkurentnost ovog segmenta tržišta te ravnopravnu i ujednačenu tržišnu utakmicu.

Ključne poruke

- Pod utjecajem starenja stanovništva i ograničenih proračunskih sredstava naglašena je važnost kapitalizirane štednje za mirovinu i isplate uštedenih sredstava;
- Uloga društava za osiguranje i različitih oblika životnog osiguranja prepoznata je u okviru zaposleničkih mirovina (II. stupa), dobrovoljne štednje za mirovinu (III. stupa) mirovinskog osiguranja i u isplati kapitaliziranih mirovina u zemljama Europske unije;
- Dobrovoljna štednja za mirovinu u zemljama Euro područja iznosi 30,3% imovine sektora stanovništva, dok u Republici Hrvatskoj iznosi tek 5,3%;
- Proizvodi životnog osiguranja poticani su u okviru proizvoda zaposleničke i dobrovoljne štednje za mirovinu i isplate kapitaliziranih mirovina u zemljama Europske unije;
- Društva za osiguranje sa ukupnom imovinom na kraju rujna 2011. godine od 33.072 milijuna HRK jedni su od važnijih ulagača u Republici Hrvatskoj, istovremeno u društvima za osiguranje radi 11.180 djelatnika;
- Društva za osiguranje i proizvodi osiguranja imaju višu razinu sigurnosti jer društvo jamči svojim kapitalom i pričuvama za ispunjenje ugovornih obveza;
- Nužno je potaknuti razvoj i konkurentnost dobrovoljne štednje za mirovinu i isplate kapitaliziranih mirovina u Republici Hrvatskoj i
- potrebno je prepoznati društva za osiguranje kao jedne od nositelja dobrovoljne štednje za mirovinu i isplate kapitaliziranih mirovina u Republici Hrvatskoj.